

door een gruwelijk vonnis alle Tempelheeren zonder onderscheid aan den vuurdood prijagegeven heeft — om van andere Synoden niet te spreken.

En hoe droef deze opsomming ook is — men kan niet zeggen, dat onwaar is, wat hier van vele Synoden gezegd wordt.

Als men nu voorts een onderzoek instelt naar de oorzaken van het bederf der Synoden, dan zijn deze velerlei.

Met name wijst Vitranga op het feit, dat toen keizer Constantijn vrede had geschonken aan de Christenheid, de bisschoppelijke zetels vaak gezocht werden door vleeschelijke menschen, die zich met het masker van vroomheid bedekten, en tot elken prijs zich van een bisschopstroon wilden verzekeren. Hun aanhangers werkten vóór hen, anderen tégen hen; er vormden zich, naar gelang men haatte of beminde, partijschappen en dikwijls ging het er wanordelijk naar toe en werd er strijd gevoerd, tot ergernis van de vromen, wier getal in dien tijd nog vrij aanzienlijk was. Maar, gelijk het gewoonlijk gaat, zegt Vitranga, het grootste deel behield het veld tegenover het beste deel.

6. Ik heb toegegeven, zoo vervolgt even later Vitranga, dat er Synoden geweest zijn, die schuldig stonden en te berispen waren. Ik heb hun voorbeeld niet geprezen. Ik heb oorzaken en oorsprong van het kwaad aangewezen. En waarom zou ik zulks niet toegeven? Immers ik ben geenszins van gedachte, dat de genade van den Heiligen Geest na den dood der Apostelen aan eenige uiterlijke rang, klasse, aan eenig uiterlijk voorrecht of eenige kerkelijke waardigheid onder de Nieuwe Bedeeeling verbonden is geworden. In het koninkrijk der genade is niets van eenige waardij dan een nieuw mensch in Christus. De herderlijke ring en staf, de bisschoppelijke mantel, de doctorstoga, de kardinaalshoed, de pauselijke mijter, baten op zichzelf niets, hebben geenerlei kracht. Niets van deze dingen is bij God en Christus in achtiging. Er zijn titels, namen, waarden, die aan vleeschelijke menschen voordeel, winst, eer toebrengen in dit leven; maar die geen sterfelijk mensch, buiten de genade staande, aangenaam doen zijn bij God.

Naarmate iemand door geloof, wijsheid, echte geleerdheid, liefde, heiligheid, deugd, boven anderen uitsteekt; naarmate hij meer uitmunt door ijver, vroomheid, kennis der geestelijke dingen en vermogen, ze uit te leggen; naarmate hij rijker deelt in de genade van den Geest van Christus Jezus en Zijn beeld levendiger vertoont, des te grooter en voortreffelijker wordt hij geacht in het rijk van Christus.

Het is de Geest, die de kerk uitmaakt, zeide Tertullianus, niet het getal der bisschoppen. En Basilus: Het Christendom wordt onderkend niet uit de personen der menschen, maar uit het geloof. P. D.

LITERATUUR EN KUNST

Een oud juweel in nieuwe zetting

Lidy van Eijsselsteijn: „Tristan en Isolde”.
H. P. Leopolds Uitg. Mij N.V. den Haag 1948

De Kelten schijnen een belangrijke literatuur te hebben bezeten, waarvan weinig bewaard gebleven is in de oorspronkelijke taal. Vele mooie heldenverhalen zijn pas opgeteekend, nadat een groot deel van het Keltische volk, onder den druk der Angelen en Saksen was uitgeweken naar Frankrijk, vooral Bretagne. Daar werden zij eeuwen na het gebeuren in het Fransch gedicht, via welke taal zij hun weg vonden naar geheel W.-Europa.

De lange tijdsduur tusschen gebeuren en beschrijven heeft natuurlijk de waarheid der feiten aangetast en die soms vervormd met grillige fantasie. Aangezien inmiddels het Christendom de oude godenleer verdrongen had, vindt men een soms verbijsterende vermenging van heidensche met Christelijke motieven binnen het zelfde verhaal. Trouwens hoe vele heidensche elementen zijn niet eenvoudigweg met een Christelijk vernisje overtrokken, overgenomen door de Roomsche Kerk! De nieuwe leer was wel gedwongen of vrijwillig tamelijk algemeen aanvaard, doch de daaraan verbonden ethiek had lang niet in gelijke mate de oude zedenleer vervangen. De riddercode liet zich slecht rijmen met de wet der naastenliefde, trouw aan den leenheer vergoedde vele twijfelachtige daden.

Dat alles maakt het voor ons vaak zoo moeilijk een middeleeuwsch verhaal zuiver te waardeeren, wij meten te dikwijls met moderne maatstaven en dan klopt er wel eens iets niet, of liever, dan klopt het eigenlijk nooit. Wie zich daaraan stoot, doet beter er maar niets van te lezen. Een modern bewerker staat eenvoudig voor de keuze: of de oude sfeer wezenlijk te handhaven rond het oude verhaal of eigen ideeën te leggen in een oud gegeven, waardoor hiervan weinig overblijft. Zoo heeft Boutens de middeleeuwsch-Christelijke Beatrijslegende omgevormd tot een Platonisch-humanistisch gedicht, dat met het oorspronkelijke weinig meer dan den naam gemeen heeft.

Uit haar „verantwoording” blijkt dat Lidy van Eijsselsteijn de bedoeling heeft gehad de oude sfeer te handhaven. Zij noemt haar omlichting „een poging, het gezongen verhaal, het lied van den sprokespreker en den minstrel, te doen herleven”. Ze heeft daarvoor gekozen het oud-Keltische verhaal van Tristan en

Isolde, ons overgeleverd in het middel-Fransch en middel-Hoogduitsch,

het lied, het oude en immer jonge
van een groote liefde het klein verhaal.

Velen kennen stellig den inhoud. Een jonge ridder, neef van den kinderloozen Keltischen koning Marke, dingt voor zijn heer naar de hand van de Iersche Prinses Isolde met de gouden haren. Ondanks het feit, dat hij haar beroemden oom gedood heeft, krijgt hij Isolde mee. Haar moeder heeft aan een harer dienst-vrouwen een tooverdrank meegegeven, opdat de jonge vorstin voor altijd in liefde zou verbonden blijven met haar ouden echtgenoot.

Door een ongelukkig toeval drinken op de thuisreis Tristan en Isolde den minnedrank en ontbranden in heftige liefde voor elkaar. Volgens het middeleeuwsche verhaal leven zij hun liefde ongebreideld uit en bedriegen daardoor den koning. Als de koning, herhaaldelijk gewaarschuwd, eindelijk de gelieven betrapt, weet Tristan zich door den vlucht te redden en wordt Isolde veroordeeld haar leven door te brengen onder melaatschen. Tristan weet haar te bevrijden, maar stuurt haar toch, op aanraden van een heremiet terug. Zelf zweert hij langen tijd rond, in dienst van verschillende heeren, maar hij kan haar niet vergeten. Zelfs zijn huwelijk met Isolde met de witte handen kan hem niet bevrijden van zijn zondige liefde. Als hij eindelijk sterft wordt hij bij de eveneens overleden Isolde in een graf begraven, zoodat de dood ten slotte verenigde, wat het leven zoo wreed scheide.

Deze tragische liefdesgeschiedenis heeft de dichteres niet maar omgezet in modern Nederlandsch, doch zij heeft, met behoud van het thema, den opzet geheel gewijzigd. Ook de vorm behoudt ondanks de modernisering zijn oude cachet. Het is een juweel gebleven, maar opnieuw geacht in een passende zetting. De verzen van de onderdeelen, verschillend in lengte vaak, hebben het middeleeuwsche metrum van drie of vier beklemtoonde lettergrepen, met een ongelijk aantal dalingen er tusschen. Het rijm is meestal gebroken, hoewel dikwijls allitererend. Zoo behoudt zij den maat-slag van den zang-sprekenden minstrel, die de klankrijkste lettergrepen als onderstreepte door de tokkelingen van het begeleidend snaar-instrument. De dichteres schreef op deze wijze een welluidend, bewogen vers, dat de verschillende gevoelens der onderscheidene gedeelten meestal harmonieus weet te verklanken.

De inhoud zelf van het lied heeft, ondanks de modernisering, zijn oude schoonheid behouden niet alleen, maar door de nieuwe zetting valt er een ander licht op, waardoor bepaalde facetten te schooner nog uitkomen. Wel bleven de heidensche motieven — tooverdrank, bel der vergetelheid, tarnaak e.d. — bewaard, maar het Christelijk element is verdiept. Men moet het echter in het raam van zijn tijd bezien, daar het anders vreemd aandoet. Het zondebesef is zeer verward en mooi wordt deze tragische liefde onder het kruis gebracht, maar als belooning voor den dapperen strijd tegen den hartstocht, vergeeft God de mindere zonde. Op Gods bevel verenigt Gabriël hun monden in een kus, als hij ziet dat Tristan zijn kruiswaard tusschen hem en Isolde gelegd heeft in de grot der minnenden. En later, als Isolde de vuurproef moet ondergaan en zij bedriegelijke waarheid sprak, toen zij haar reinheid bezwoer, hielp God haar daarbij.

En zie: God-Vader zelf had erbarmen.
Haar handen waren ongedeed.

Sterker wordt het zuiver Christelijk element, als Tristan zijn geliefde, om Christi wil, naar haar echtgenoot terug doet gaan. Hij zoekt vergetelheid in het huwelijk met Isolde met de blanke handen. Wanneer hij nog eenmaal de geliefde opzoekt, om voorgoed afscheid van haar te nemen, verzoent hij zich met den naar Frocin, die hem zoo veel leed berokkende. Prachtig geteekend is de rol van dezen dwerg, die Tristan al te zeer liefhad als zijn ideaal, en door amour renversé zijn held verried, om hem te maken tot zijns gelijke, een verachte dwaas, vergeefs zoekend naar liefde, daar hij nooit kon worden als Tristan, een schoon en gelukkig mensch.

Trouwens het geheele verhaal is zuiver doorvoeld van het historisch begin tot het tragische einde, met zijn aan de Grieksche mythologie ontleende slotsceën. Het is niet slechts het resultaat van een indringende studie van het middeleeuwsch gegeven, gepaard aan een groot dichtertlijk herscheppingsvermogen, doch een innerlijke noodzaak, en cri de coeur van een gekwelde ziel. Geen wonder dat de dichteres haar werk mee opdroeg aan Tristan „die mij gekweld heeft in mijn dromen”. Zij die den laatste dichtbundel van Lidy van Eijsselsteijn kennen: Gebied zonder grens, zullen daarin voortdurend trekken vinden van den Tristan. Zij verklaart zelf van dit haar laatste werk:

Dit is van de zoete kreet des harten,
die over de eeuwen heen nog klinkt,
zoolang het bloed nog rood en verward in
de polsen van menschenkinderen zingt.

Haar gedicht is niet een noodlotsvers, want zij kent de bevrijding, die Tristan ervoer, toen hij stervend het hoofd naar het crucifix wendde

en leide in Christi handen
den geest, die stervend genas.

Dit juweel van oude kunst is in zijn nieuwe zetting

voor ons doorzichtiger geworden, de roode gloed vangt meer het zuiverende licht op.

Een modern dichteres heeft het oude leed gekend, doorvoeld en in eigen, maar verwante taal bezongen.

Deze omwerking van Lidy van Eijsselsteijn behoort stellig tot de beste van de vele die in den loop der eeuwen verschenen, zij is van hoog gehalte. De uitgave ziet er bekoorlijk uit en is verlicht met passende teekeningen van Dick de Wilde. Een boekje om het vaak ter hand te nemen.

Gron.

H. S.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Ds Beuker en Ds Bos

Enschede, 13 Sept. 1948.

Hooggeleerde Heer en Broeder,

In het eerste No. van „De Vrije Kerk” van 1875, uitgave P. v. d. Stuijs Jr., Amsterdam, lees ik op blz. 33 van de hand van den Redacteur van dat blad, Ds H. Beuker:

„Men meende, om vereeniging te krijgen moest men gezamenlijk bidden; was er iets dat men samen kon doen, dan was het dit. Ik denk juist het omgekeerde. Wel moeten we voor elkander bidden en elk zijn eigen en anderer schuld voor God brengen, maar zoolang wij nog zóó tegenover elkaar staan, niet uit nijd maar uit beginsel, moeten wij dat elk afzonderlijk doen, tot zoolang door daden blijkt, dat we elkaar nader komen; dan kunnen we daarna eerst recht zamen bidden; dwaal ik hierin, ik zal gaarne worden terecht gewezen, op behoorlijke gronden natuurlijk”.

Even eerder, op blz. 32, schreef hij:

„Ik wil gaarne en kan met ieder christen, die waarlijk Jesus bemind en in 't gebed geen sussting, maar werkelijk reiniging van 't geweten van ledere zonde, bij God zoekt, tot God roepen om heiliging; maar moet ik, die in het twisten tegen een moeder die Jehovah's vrouw niet is, niet heb gezondigd — of het moest wezen (en al mij! daarin is het) dat ik nog niet beslist, niet rond genoeg sprak, en mijne in dezen zondigende broederen, soms spaarde om toch niet al te blis, niet bekrompen te schijnen — moet ik dan met den broeder die in de kerk der leugen bleef tot God zeggen: „Heere wij hebben beiden gezondigd”? Dit kan ik niet, zonder een leugen tot den troon der genade op te zenden”.

In verband met de „actie Ds B. A. Bos” en Uw reactie daarop in Uw artikel: „Quorundam culpa, Quorundam culpa, Quorundam maxima culpa!” in „De Reformatie” van 4 dezer, kan ik niet nalaten dit onder Uw aandacht te brengen.

Misschien vindt U het belangrijk genoeg om ook de „Reformatie”-lezers met dit frappante voorbeeld van het „l'historie se répète” in kennis te stellen.

Met verschuldigde hoogachting,

H. W. BOSMAN.

Ds Bos in 1946-'47 en in 1948

In het laatste nummer van „De Wachter” schreef Ds B. A. Bos een artikel: „De eenvoudigste weg is vaak de moeilijkste”. Daarin gaat het o.a. over den ruimen band, dien de belijdenis trekt om degenen, die van Christus zijn. Om tot eenheid te kunnen komen met degenen, die ons eens hebben uitgeworpen, moet het terug tot Schrift en belijdenis. „Naar mijn meening, schrijft Ds Bos, kan dat gemakkelijk. Aan onze zijde hebben we de uitspraken van 1905 weggedaan. Aan de overzijde heeft men dit eigenlijk ook gedaan, want in de z.g.n. vervangingsformule — die, als ik het wel heb een interim-formule is — heeft men alle vroegere uitspraken, óók die van 1905, samengevat. Die interim-formule heeft geen heil kunnen brengen. Och, laat ze nu, om Christus' wil, worden losgelaten”.

Deze redeneering van Ds Bos is toch wel heel vreemd. „1905” is door de vervangingsformule weggedaan, omdat 1905 in die vervangingsformule is samengevat! Bestaat 1905 (en 1942 en alles, wat daarmee annex is) dan nog of bestaat het niet meer?

Ds Bos stond in 1946 wel op een heel ander standpunt. Hij heeft toen, samen met zijn broer, Dr F. L. Bos, een brochure het licht doen zien: „De weg tot eenheid in gehoorzaamheid”. „Een beschouwing van de besluiten van de Buitengewone Generale Synode van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”, gehouden te Utrecht 1946”.

In die brochure komt op blz. 5 een paragraaf voor onder het opschrift: „De uitspraken van 1905 en 1942/43 blijven gehandhaafd”. En daaronder wordt dan geschreven: „Tegenover sommigen, die door klanken bekoord, zouden meenen, dat er toch wel eenige meerdere ruimte zou zijn gekomen, is het goed aan de volgende inleidende uitspraak van de synode van 1946 te herinneren: „De Generale Synode der Geref. Kerken in Nederland, vergaderd te Utrecht Maart 1946: spreekt uit: 1. dat de zakelijke inhoud der betreffende uitspraken van 1905 en 1942 als in overeenstemming met Schrift en Belijdenis, niet prijsgegeven mag worden”..... En op blz. 8 en 9 wordt dan dit commentaar geleverd: „De uitspraken van 1905 en 1942 zijn in overeenstemming met Schrift en belijdenis. De Schrift komt met absoluut gezag; de Belijdenis heeft ook bindend gezag. Met als eenige conclusie: de uitspraken van 1905 en 1942 mogen niet prijsgegeven worden, want ze zijn bindend. Zoals in die uitspraken gesproken wordt, zoo spreekt de Heere.

De leer, dat verbond en verkiezing in feite identiek zijn; dat gedoopt moet worden op grond van een aanwezig veronderstelde wedergeboorte; dat de doop die gereali-seerde wedergeboorte beteekent en verzegelt; dat er een volle en een niet-volle doop is..... de leer dus, die sinds '42 keer op keer bewezen is niet naar de Schrift en de Belijdenis te zijn, blijft de leer van de synodocratisch ge-

roode gloed
leed gekend,
al bezongen.
zijn behoort
p der eeuwen
uitgave ziet
de teekenin-
het vaak ter

H. S.

E KERKEN

13 Sept. 1948.

an 1875, uit-
p blz. 33 van
H. Beuker:

n moest men
n samen kon
omgekeerde,
elk zijn eigen
r zoolang wij
nijd maar uit
loen, tot zoo-
iader komen;
bidden; dwaal
wezen, op be-

en, die waar-
russing, maar
ledere zonde,
g; maar moet
die Jehovah's
het moest we-
g niet beslist,
n zondigende
te bits, niet
den broeder
aggen; „Heere
k niet, zonder
te zenden“.

en Uw reactie
a, Quorundam
Reformatie“
Uw aandacht

g om ook de
beeld van het
achtig.

W. BOSMAN.

1948

r" schreef De
eg is vaak de
u in en band,
Christus zijn,
genen, die ons
tot Schrift en
Bos, kan dat
de uitspraken
seft men dit
ervangingsfor-
mule is —
die van 1905,
n heil kunnen
il, worden los-

der standpunt.
F. L. Bos, een
tot eenheid in
de besluiten
„De Gerefor-
Utrecht 1946“,
naaf voor onder
1942/43 blijven
schreven: „Te-
koord, zouden
ruimte zou zijn
lende uitspraak
nationale Synode
erd te Utrecht
akelijke inhoud
42 als in over-
et prijsgegeven
t dan dit com-
5 en 1942 zijn
nits. De Schrift
heeft ook bla-
uitspraken van
rden, want ze
sproken wordt.

te identiek zijn;
een aanwezig
de generali-
elt; dat er een
— dus, die sinds
Schrift en de
odocratisch ge-

bonden kerken..... Er is dus niets, maar dan ook let-
terlijk NIETS teruggenomen. Alleen de verwarring is
nog wat groter geworden en de mist wat dikker, en bij
Toelichting, Praeadvies, het schrijven van 23 Nov. 1943, de
16 punten van 1945 hebben we in 1946 nog weer een uit-
spraak gekregen. En het droeve hiervan is, dat op geen
enkel punt aan Gods geopenbaarde waarheid recht is
gedaan, maar dat we hier een poging hebben te zien om
met mooi klinkende woorden de „bezwaarden in de kerk“
gerust te stellen. Maar het is de valse rust, ten koste
van Gods geopenbaarde waarheid!

Rondt spreek De Bos op blz. 28/9 over verharding:
„De eenheid begeeren; we doen dat zelfs hartelijk. Maar
we begeeren haar alleen in den weg der gehoorzaamheid
aan het Woord des Heeren. Die gehoorzaamheid zien we
niet in de handelingen der synode, die zichzelf hand-
haaft ten koste van het volle Woord des Heeren, en zoo
tot verharding komt. Nog sterker spreekt die verharding
in zelfhandhaving uit de **Kerkrechtelijke uitspraken**,
waardoor alle onkerkelijke daden der voorgaande syno-
den en alle daarmede bedreven zonden zijn gesanctio-
neerd. In zekeren zin is in dit stuk der uitspraken de be-
doeling der synode duidelijk, dan bij de dogmatische
uitspraken. Rond wordt gezegd, dat er niets verkeers-
is geschied: het in behandeling nemen der leerschillen
buiten de kerken om, wordt goedgeacht; en de afhande-
ling daarvan in geheime zittingen wordt verdedigd; de
zelfcontinuerende zelfs tot over den tijd van drie jaar
wordt niet veroordeeld; de z.g.n. „tuchttoefeningen“ wor-
den wettig geacht; ons beroep op art. 31 K.O. wordt on-
gegrond verklaard en de krenking van de rechten der
plaatselijke kerken wordt ontkend. Kortom: de volle er-
fenis van voorgaande synoden is aanvaard“.

Het requiem, dat De Bos hier houdt, is wel vernietig-
gend! En is er nu ná 1946 zooveel veranderd? De syno-
des van Zwolle en Eindhoven hebben alle bezwaarschif-
ten, zoowel die, welke over de dogmatische, als die, welke
over de kerkrechtelijke kwesties gingen, van de tafel ge-
veegd.

En dan..... een interim-formule? Dr H. N. Ridderbos
denkt hier wel anders over. Hij noemt in Geref. Week-
blad van 10 Sept. 1948 „de sinds 1905 aangenomen leer“
een leer, die „in de kern van het Geref. belijden zijn wor-
tels heeft“. Welnu — hoe zou men dit dan als voor alle
gewetens bindend kunnen prijsgeven? Al wordt dan deze
kernleer van velen niet meer geveegd, maar mogen ze zelfs
thans wel openlijk daartegen ageren!

Aan de „Overzijde“ is officieel niets veranderd. Maar
De Bos' visie op de leerformules enz. schijnt wel veran-
derd te zijn! En ook zijn kijk op de mogelijkheid van
ontmoeting van en samen-bidden met leden van de ge-
bonden kerken.

In „De Wachter“ van 28 Nov. 1947 schreef hij een
artikel „Persoonlijke ontmoeting en gemeenschappelijk
gebed“, dat zich vooral bezig houdt met uitingen van De
G. Toornvliet in „De Strijdende Kerk“ van 15 Nov. '47.

Hij zegt daarin o.a.: „Maar dan moet De T. de uit-
spraken van zijn kerken niet gaan devalueren, alsof die
niet te maken hadden met het uitsluiten uit het Rijk van
Christus. Dat is juist het verschrikkelijke, dat men tegen
Christus' geopenbaarde Woord in, Zijn kinderen eigen-
machtig — als het tenminste aan menschen lag — heeft
uitgesloten en dat men welgert te erkennen, dat dit zoo
is. Dat is de groote barricade, die persoonlijke ont-
moeting onmogelijk maakt..... Zoolang men hiervoor de
oogen sluit en dus volhardt in die zonde van tegen Chris-
tus' Woord in de tucht te hebben gebruikt niet tot straf
der kwaden, maar tot uitsluiting van hen, die alleen wil-
den buigen voor het Woord van Christus en daarom wel-
gerden te buigen voor een menschenwoord, dat met het
Zijne niet te rijmen was, moet men niet over ontmoeting
praten, want moede woorden doen hier niets en de „broe-
der“-naam zegt hier niets; hier geldt alleen het woord
van het Avondmaal dat men de liefde tot Christus en
tot de broeders niet slechts met woorden maar ook met
de daad jegens elkander moet bewijzen.“

En dan het gemeenschappelijk gebed. Het is bekend
hoe men van de overzijde er tegen protesteert, dat we
thans niet samen kunnen bidden. Inderdaad is dat ook
heel erg. Als we ons dat indenken, worden we stil.
Maar het vreeselijke vind ik, dat men er zoo luchthartig
over schrijft en spreekt. Het verschrikkelijkste wat wij in
synodale ooren kunnen zeggen is, dat de gebedsgemeen-
schap is gebroken. Men moest naar mijn meening daar
eens heel diep over nadenken, en vragen of er misschien
ook grond voor is en of het dan zó, zó ontzaglijk erg
is, dat we niet meer samen kunnen bidden. En dan zeg
ik: Ja, zó erg is het nu. En laat ik het dan maar in
één woord zeggen: zullen we samen — verstaat U samen
— bidden, dan zeggen we toch tegen den Heere, die de
Kenner der harten is: hier staan we voor Uw aangezicht
als broeders en zusters in Christus? Maar, zijn we dat? Zijn
we dat werkelijk? Als men van de overzijde zoo gemakkelijk
„ja“ zegt, hoe zit het dan toch weer met de schorsingen, en
hoe kan men dan vandaag bij de Avondmaalstafel zeg-
gen: gij moogt hier niet toegaan, want gij hebt geen deel
aan Christus, en dus zijt ge geen broeder in Christus, ten-
zij en totdat ge U bekeert; en hoe kan men dan morgen
— zeg op de Kievereuniging, of in de „Strijdende Kerk“,
of waar dan ook zeggen: broeder in Christus? Dat kan
toch niet en we mogen dit niet verdoezelen. Daarom
meen ik te moeten blijven zeggen: de gebedsgemeenschap
is verbroken, en dat is heel, heel erg; denkt het U toch
in, opdat gij, die aan de overzijde zoo gemakkelijk en ge-
roegelijk praat, uw zwarte zonde ziet en die laat, opdat
er in dien weg weer gebedsgemeenschap komen mag“.

Als ik deze uitingen thans nog eens weer overlees, vraag
ik me toch af: welke veranderingen zijn er toch aan de
„overzijde“ gekomen, dat er nu wel een mogelijkheid van
ontmoeting en gebedsgemeenschap is? Kwam er dan be-
keering? Zijn er de vonnissen niet meer? Moet er niet
meer concreet om bekeering gebeden worden — door hen,
op hun standpunt, om de onze, omdat wij immers een
valse leer aanhangen, openbare scheurmakers zijn enz.
enz.; door ons om de hunne, wij de besluiten en hande-
lingen van de synodes sinds 1942 (c.q. 1936) niet het heil
der kerken gediend hebben, integendeel deze uiteenge-
jaagd hebben en zoo en daardoor de eer van Christus is
aangetast? Maar kunnen we dan werkelijk samen bid-
den?

Als de deputaten van de „overzijde“ niet rustig en za-

kelijk willen zeggen, zwart op wit, wat zij nog steeds
tegen ons hebben, zooals onze deputaten bereid zijn te
zeggen wat wij als de oorzaken der breuk zien (en na
de verkregen situatie-teekening zou dan immers eventu-
eel verder mondeling onderhandeld kunnen worden!) —
wil het mij voorkomen, dat alle particuliere ontmoeting
nog steeds af te wijzen blijft, zooals De Bos voor tien
maanden ook van oordeel was.

En dan blijft er niets anders over, dan nogmaals zijn
oproep tot de „Bezwaarden in de gebonden kerken“ uit
„De Wachter“ van 6 Juni 1947 te doen uitgaan: „Broe-
ders, waarom blijft U terzijde staan? Waarom tracht gij
op alle mogelijke wijze de diepe ernst der zaak te ont-
vluchten? Waarom gebruikt ge den „kerkelijken“ weg,
die in Uw geval, na zooveel revisieopgingen, helemaal
niet meer kerkelijk is, als een schild om U te behoeden
voor de eenvoudige daad der gehoorzaamheid? Waagt
het toch alleen met den Heere en ziet toch af van men-
schen en synodes, om alleen Hem te volgen en Zijn zaak
niet langer ongewild tegen te staan. Want wie zijn weg
— ook zijn kerkelijken weg — wel aanstelt, dien zal God
Zijn heil doen zien.“

Ja, binnen het herstelde kerkverband van de Gerefor-
meerde Kerken in Nederland is plaats voor ieder, die den
Heere Jezus Christus liefheeft in onverderfelijkheid.

De liefde van Christus heeft De Bos gedreven, blijken
zijn voorstel.

Maar maakt die liefde dan nu geoorloofd, wat eenige
maanden geleden nog onmogelijk heette? En is nu eigen-
lijk een bagatel, wat in 1946 (en ook nog in 1947) de groote
barricade was?

In de situatie veranderde niets! Maar De Bos is, naar
't schijnt, wel veranderd.

Maar hij herinnert zich het schrijven van de synode
van 24 Aug. 1944: „de oppositie heeft gepoogd en tracht
in ons kerkelijk leven tot heerschappij te brengen een be-
schouwing, welke nimmer in de Gereformeerde kerken
een rechtmatige plaats heeft gehad“.

Zijn we nu uitgesloten, of niet?
's-H.

H. V.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Daar wordt in het werk der reformatie thans zoo-
veel gesproken over het „wederzijds schuldbelijden“,
dat wij over dat belijden van onze schuld wel ernstig
mogen nadenken en met elkander spreken.

Zou het niet zoo zijn, dat een groot deel onzer schuld
voor God ook ligt in ons schuldbelijden?

In mijn jonge jaren had ik een goeden kennis uit de
wereld, die mij af en toe zei: jullie geloovigen hebt
het wel gemakkelijk. Je doet vaak net als wij, al is
het niet zoo openlijk, maar des avonds en zoo Zondags
in de kerk, dan is het: vergeef ons onze schuld, en
dan is het weer klaar. Net zoo als de roomsche, die
blecht en betaalt en dan is hij weer voor eenige dagen
rustig.

Ik antwoordde hem dan, dat wij op dit kwaad wel
degelijk moeten letten.

Heel oud is het verhaaltje van die vrome vrouw,
die, toen de domine haar bezocht, verzuchtte: ach
ik ben zoo schuldig en zondig en dat toen de domine
zei: ja, dat heb ik ook al gehoord hier in de buurt,
het vrome vrouwtje giftig opvolgde en zei: en wie
heeft dan kwaad van mij gesproken?

Het is heel oud, ik geloof, dat Coornhert er het eerst
mee kwam, en misschien had hij het ook wel gestolen,
maar daar zit iets in, dat waar is.

Als de domine des Zondags heel roerend belijdt, dat
wij allen schuldig staan voor God, dan accepteren wij
dat graag. Maar als hij dan een heel concrete zonde
aanwijst, die wij lieflijk koesteren in ons hart en be-
gaan in ons dagelijks doen, regent het dan na de preek
niet vaak protesten?

Zijn wij waarlijk ernstig in ons schuldbelijden?

Gaat het niet al te gemakkelijk misschien? En zou
de Heere zich niet meer vertoornen over een vrome,
die in wezen huichelt als hij zijn schuld belijdt, dan
over den hardvochtige, die er niet aan denkt zulks te
doen?

Zoo is er meer in ons leven.

In de dagen, dat Groen van Prinsterer streed tegen
ongeloof en revolutie, kwam het ongeloof heel stout
voor den dag.

Toen verscheen, om maar iets te noemen, het werk
van Strauss over het leven van Jezus; toen zeiden de
moderne predikanten het rondt op den preekstoel, dat
Jezus nimmer had bestaan.

Er waren eerlijke atheïsten die hun daarom toe-
riepen: wat doet gij dan op dien preekstoel? Een
man als Van Vloten zei, dat hij die predikers wel van
den kansel zou willen aftrekken, hen grijpend bij de
hurven. En er waren enkele predikanten, ik noem
Busken Huet, die den preekstoel dan ook verlieten. Dat
was in elk geval eerlijk.

Merkwaardig was, dat, toen van Vloten stierf en
ten grave werd gedragen, een talrijke schare van ver-
ceiders zich schaarde om zijn graf. Busken Huet
vertelt, dat daaronder waren universiteitsprofessoren,
leden der Tweede Kamer, der rechterlijke macht, on-
derwijzers, kunstenaars, letterkundigen en vele moderne
predikanten, die in het kerkgenootschap bleven.

Een spotter zei toen met een versje uit van der
Linde's natuurkunde: een haan zijn grootste plezier is
nog altijd de begrafenis van een poelier.

Maar kan het ook een schuldbelijden zijn geweest
zonder dat de dubbelhartigheid verlaten werd?

En zou voor Gods aangezicht die brutale verloo-

chening van den Christus der Schriften erger kwaad
zijn, dan wat wij thans van de vele valse profeten
vernemen, die doen alsof zij den Christus eeren en
tot Zijn dienst oproepen?

Waarbij wij moeten denken aan de woorden van
onzen Heiland en Heere: ziet toe dat niemand u ver-
leide; want velen zullen komen onder mijnen naam,
zeggende: ik ben de Christus en zij zullen velen ver-
leiden. Is de onwil tot schuldbelijden erger dan een
belijdenis, die de zonde aan de hand houdt?

Wij mogen nimmer vergeten, dat ons schuldbelijden
rust op het geloof, dat onze schuld betaald is. Wie
niet gelooft in het schuldverzoenend werk van onzen
Heiland en Zaligmaker, bidt tevergeefs om vergeving.
Dat is het eerste wat volkomen zekerheid heeft. Niet
ons vragen om vergiffenis zelf geeft ons de vergeving,
maar Christus heeft den toorn Gods over onze schuld
gedragen, en nu kunnen wij met vrijmoedigheid gaan
tot den troon van God met onze schuldbelijdenis, wij-
zend op het offer, dat Hij aan het kruis heeft ge-
bracht.

Maar voorts zal zeker geen schuldbelijdenis baten
over de zonde, die wij bedreven, als wij niet vooraf
met die zonde in ons hart en daarna ook in ons leven
hebben gebroken.

Wij moeten de zonde, die wij belijden, innerlijk heb-
ben losgelaten, in elk geval van harte bereid zijn, daar-
tegen te strijden, en dat is in beginsel loslaten van
het kwaad.

Maar wij moeten onze zonde niet zien als een zekere
grootheid zoo in het algemeen. Zulk schuldbelijden is
zeer gemakkelijk. Ieder wil wel toegeven dat hij schuld
heeft. De vijftigste schuldbelijders zijn thans de bolsje-
wisten, zooals die vriend van dr Verkuy en Bavinek,
de „Christen“ Sjarifoeddin. Zij belijden deze schuld,
dat zij nog niet boos genoeg zijn geweest.

Schuldbelijden is belijden eener schuld.

En wij moeten die schuld kennen. Voor Gods aan-
gezicht is dat altijd gebrek, al moet het echt zijn,
want wij zien de grootheid onzer schuld nog altijd
slechts zeer ten deele.

Maar als wij voor elkander schuld belijden, wat
ook onze taak is als wij iemand iets schuldig zijn, dan
moet die schuld zeer concreet voor onze aandacht
staan, en dan moet zij betaald zijn ook. Of er moet
een ernstig voornemen in ons wezen om te betalen en
wij moeten zulks ook bewijzen. Als een broeder u, zeg,
voor duizend gulden, benadeeld heeft, en hij zegt:
kom, laten wij wederzijds schuld belijden, want daar
ontbreekt aan ons beiden veel, en wij zijn zondaars
voor God, en laten wij elkander die schuld vergeven,
maar hij rept niet over het betalen van die duizend
gulden en is ook niet van plan daar ééne cent van te
voldoen, is dat dan een huichelaar of niet? Neemt gij
daarmee genoegen? De Bos, die het zoo druk over
dat wederzijds schuldbelijden heeft, vernam reeds van
den jongen Ridderbos, dat zijn toon hem zeer behaagde
— natuurlijk — maar dat hij niet moest meenen, dat
men ter synodocratische zijde zou willen zeggen: wij
hebben verkeerd gedaan of wij zullen ongedaan maken
wat is geschied.

Nu laat ik nog daar of daarmee de hereeniging moge-
lijk zoude zijn, want de afval in de gebonden kerken
is benauwend, en hetzelfde zien wij op alle gebied dat
de Christelijke vlag boven zich ziet wapperen. Ik denk
nu maar alleen aan onze zgn. Christelijke dagbladders
en aan zgn. gereformeerde medewerkers aan volkomen
wereldsche periodieken, of aan het feit, dat calvinis-
tische geleerden geen oog hebben voor het kwaad der
valse profetie, die erger is dan het atheïsme, dat
in het midden der vorige eeuw zoo bruut optrad.

Wederzijds schuldbelijden?

Daar is bij de bedrivers van het kwaad, dat de re-
formatie wekken mocht, geen sprake van erkenning
van schuld. Daar is alleen een voortdurend knoeien, om
die schuld te verdoezelen.

En de toelg, om ons schuldig te stellen voor wat
zij de scheuring noemen en wat in wezen Gods ont-
ferming is over ons, die aan een dreigend hiërarchisch
juk met al haar vergrijp aan de waarheid ontkwamen.

Daar kwam een vriend bij mij oploopen en zei: ik
wou u even zeggen, dat ik geen moment behoefte ge-
voel om schuld te belijden, dat ik mij daarvan vrij-
gemaakt heb.

Schuldbelijden voor de vijanden der reformatie, dat
God ons die groote genade gaf, dat wij ons mochten vrij-
maken van al dat kwaad, dat de kerk des Heeren
bedreigde?

Daar is reden voor schuldbelijden.

Ik belijd mijn schuld voor Gods aangezicht, dat ik
langen tijd niet ten volle zag, dat wij een bozen
weg opgingen; dat ik met vele anderen niet genoeg
opkwam tegen de afwijking van den gehoorzamen weg
naar Gods geboden.

Schuld, omdat eerst een schorsing en uitwerping
noodig was, om mijn oogen ten volle te openen voor
het kwaad, waartegen een prof. Greijdanus en prof.
Schilder reeds jaren lang opkwamen. Zó zelfs, dat
prof. Greijdanus, om alleen maar dien naam te noemen,
vele reden had om als Groen van Prinsterer te klagen:
ik ben een vreemdeling geworden te midden van mijn
volk.

Een vreemdeling niet allereerst voor de mannen der
revolutie, dat sprak van zelf en daarover klaagde hij
niet, maar een vreemdeling te midden van de vrienden,
die hem niet wilden verstaan. Wil men daaromtrent
een schuldbelijdenis, zie dan moeten wij allen, wien